

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 15/2004 vp

Hallituksen esitys laiksi ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain muuttami- sesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 4 päivänä toukokuuta 2004 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain muuttamisesta (HE 72/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- merenkulkuneuvos Raimo Kurki, liikenne- ja viestintäministeriö
- ylitarkastaja Erkki Laanterä, valtiovarainministeriö
- johtava lakimies Hannu Makkonen, Merenkululaitos
- erikoistutkija Antti Norkela, Kilpailuvirasto
- ylitarkastaja Riitta Roos, Verohallitus
- avdelningschef Olof Erland, Ahvenanmaan maakunnan hallitus

- toimitusjohtaja Juha Willberg, Lappeenrantaan Laivat Oy
- toimitusjohtaja Hans Ahlström, Ahvenanmaan Varustamoyhdistys
- toiminnanjohtaja Bo Gyllenberg, Suomen Laivanpäälystöliitto
- liittosihteeri Pekka Teräväinen, Suomen Merimies-Unioni ry
- kuljetustaloudellinen asiamies Maire Kaartama, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT
- toimitusjohtaja Kyösti Vesterinen, Mopro Oy
- toimitusjohtaja Olof Widén, Rahtialusyhdistys
- osastopäällikkö Jukka Kantola, Suomen Varustamoyhdistys ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- ulkoasiainministeriö
- oikeusministeriö
- puolustusministeriö.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annettua lakia siten, että nykyinen tuki, joka vastaa 97 prosenttia yleisesti verovelvollisen merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä ulkomaanliikenteessä toimivalta matkustaja-alukselta saamasta merityötulosta toimitetusta ennakonpidätyksestä, säilyy ennallaan, mutta tuella kompen-

soidaan työnantajan sosiaaliturva- ja merimieseläkevakuutusmaksuja sekä eräitä muita vastaavia vakuutusmaksuja. Lakia sovellettaisiin vuosina 2005—2009. Uusi tuki maksettaisiin ensimmäisen kerran heinäkuun alun 2004 ja joulukuun lopun 2004 välisenä aikana aiheutuneisiin kustannuksiin. Laissa mainittujen merityötulon ja ennakonpidätyksen määrittelyjä eh-

dotetaan tarkennettaviksi. Laki tulisi voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajan-kohtana.

Esitykseen liittyy valtiovarainministeriöstä esiteltävä hallituksen esitys, jonka mukaan otetaan käyttöön uusi tukijärjestelmä, jossa suoma-

lainen varustamotyönantaja saa pitää työntekijöiden merityötulosta toimitettuja ennakonpidätyksiä vastaavan määrän.

Esitys liittyy valtion vuoden 2005 talousarvioesitykseen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana seuraavin huomautuksin.

Valiokunta toteaa, että tukien myöntämisestä varustamoille voi syntyä alan kilpailua haittaavia vaikutuksia tilanteessa, jossa samoilla markkinoilla kilpailee keskenään varustamoita, jotka kuuluvat tukien piiriin, ja varustamoita, jotka eivät kuulu. Kilpailuvirasto onkin todennut, että tukijärjestelmä on johtanut kilpailutilanteen vääristymiseen vuonna 2003 Saimaalla jäänmurtopalveluita harjoittaneiden alusten kesken. Näistä aluksista osa on merkitty kauppa-alusluetteloon ja osaa ei ole siihen merkitty.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus on tuonut esille Ahvenanmaan ja mannermaan väliseen liikenteeseen liittyviä ongelmia. Pelkästään Ahvenanmaan ja mannermaan välillä liikennöivä varustamo ei voi saada nyt kyseessä olevaa merenkulun tukea. Esimerkiksi Suomen ja Ruotsin välillä liikennöivät matkustaja-alukset, jotka tarjoavat vastaavia kuljetuspalveluita Ahvenanmaan ja mannermaan välillä, saavat jo nyt ja jatkossa uuden lainsäädännön mukaan tukea. Tämän lisäksi toukokuun alusta uusilla EU:n jäsenvaltioilla on mahdollisuus kabotaasiliikenteeseen Ahvenanmaan ja mannermaan välillä. Nämä ulkomaiset varustamot ovat oman maansa tukien piirissä. Kilpailutilanteen vääristymien poistamiseksi maakunnan hallitus on ehdottanut tukea laajennettavaksi niin, että sen piiriin kuuluisi pääasiassa ulkomaanliikenteeseen käytettävien alusten lisäksi myös sellaiset alukset, jotka

täyttävät lain ehdot ja kilpailevat suoraan muiden kuin Suomen lipun alla olevien alusten kanssa.

Nykyisessä laissa tukien maksaminen on kytkeyty merityötulosta perittyihin ennakonpidätyksiin ja työnantajalta perittäviin sosiaaliturvamaksuihin sekä eläke- ja muihin vakuutusmaksuihin. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että markkinoilla esiintyvät ongelmat aiheutuvat siitä, että kaikilla pääasiassa ulkomaanliikenteessä toimivilla lastialuksilla ei ole ollut edellytyksiä päästä kauppa-alusluetteloon eikä saada henkilöstölleen merityöverokortteja, joiden perusteella laissa määriteltyä tukea olisi voitu hakea.

Kilpailuviraston mukaan kilpailun näkökulmasta katsottuna ongelman korjaaminen edellyttää sitä, että pääasiassa ulkomaanliikenteessä toimivien varustamojen tulisi saada lain asettamat ehdot täyttävään toimintaan tasavertaisesti tukea valtiolta. Edelleen ratkaisevan tekijän tulisi olla se, että varustamo harjoittaa nämä kriteerit täyttävää liikennettä, eikä se, mikä sen työntekijöiden asema on suhteessa verolainsäädäntöön.

Valiokunta kiinnittää vakavaa huomiota siihen, että lainsäädäntö ei saa johtaa kilpailutilanteen vääristymiseen. Nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen aikataulun vuoksi ja tilanteen korjaamiseksi vaadittavan selvitystyön laajuudesta ja monimutkaisuudesta johtuen ei tämän lakiesityksen käsittelyn yhteydessä ole mahdollista korjata nyt esille tulleita puutteita ja vääristymiä. Valiokunta korostaa, että alustavan arvion mukaan kilpailutilanteen oikaiseminen esiin tulleiden ongelmien osalta vaatii muutosta joko verolainsäädäntöön tai ulkomaanliikenteen

kauppa-alusluetteloa koskevaan lakiin. Valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi lausuman, jossa edellytetään hallituksen ryhtyvän pikaisiin toimenpiteisiin, jotta pääasiassa ulkomaanliikenteessä toimivat varustamot saisivat lain asettamat ehdot täyttävään toimintaan tasavertaisesti tukea valtiolta (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*).

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan lainsäädäntövalta valtakunnan ja maakunnan välillä on jaettu. Oikeusministeriö on kiinnittänyt valiokunnan huomiota siihen, että Suomen valtiolla on vastuu siitä, että se lainsäädäntövaltaansa kuuluvilla alueilla ottaa Ahvenanmaan erityisolojen tarpeet huomioon maakunnalle erityisen tärkeissä kysymyksissä. Valiokunta toteaa, että maakunnan nykyiset omat lainsäädännölliset mahdollisuudet parantaa merenkulun kilpailukykyä ovat rajalliset. Valiokunta katsoo, että Ahvenanmaan maakunnan hallituksen esille nostamaa kysymystä tulee selvittää ja siinä yhteydessä on kartoitettava, mikä markkinoiden tilanne on ja onko maakunnan hallituksen mainitsema tilanne toteutunut joidenkin varustamoiden kohdalla. Valiokunta toteaa, että tällöin on kuitenkin otettava huomioon myös se, että tuet on alunperin tarkoitettu nimenomaan pääasiassa ulkomaanliikenteessä toimivien varustamojen tukemiseen. Valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi lausuman, jossa edellytetään hallituksen selvittävän, miten pitkällä aikavälillä voidaan turvata ja tukea merenkulkua Ahvenanmaalla ja muuallakin Suomessa tasapuolisesti ja kilpailutilannetta vääristämättä (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*).

Valiokunta toteaa, että koska esitetyt toimenpiteet johtavat tukijärjestelmän laajentamiseen, tilanteen korjaaminen ja näiden korjausten taloudellisten vaikutusten arviointi vaatii lisäsel-

vityksiä muun muassa aiottujen muutosten suhteesta muuhun Suomen ja EU:n lainsäädäntöön. Valiokunta korostaa, että koska aiottujen muutosten seurauksena maksettava määrä tulisi lisääntymään, tulee myös valtion talousarvioon sisällyttää lisämääräraha kyseiseen tarkoitukseen. Tämän lisäksi kilpailutilanteen oikaisemiseksi vaadittavat muutokset ovat myös lainsäädäntöteknisesti monimutkaisia. Muutoksia tehtäessä on kiinnitettävä huomiota muun muassa siihen, että tukien maksamiselle asetettavat perusteet rajaavat tukien käyttökohteet tarkasti ja minimoivat väärinkäytösten mahdollisuudet.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutamattomana ja

että hyväksytään kaksi lausumaa (Valiokunnan lausumaehdotukset).

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän pikaisiin toimenpiteisiin, jotta pääasiassa ulkomaanliikenteessä toimivat varustamot saisivat ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain asettamat ehdot täyttävään toimintaan tasavertaisesti tukea valtiolta.*
2. *Eduskunta edellyttää hallituksen selvittävän, miten pitkällä aikavälillä voidaan turvata ja tukea merenkulkua Ahvenanmaalla ja muuallakin Suomessa tasapuolisesti ja kilpailutilannetta vääristämättä.*

LiVM 15/2004 vp — HE 72/2004 vp

Helsingissä 2 päivänä kesäkuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Markku Laukkanen /kesk	Arto Seppälä /sd
vpj.	Matti Kangas /vas	Timo Seppälä /kok
jäs.	Leena Harkimo /kok	Harry Wallin /sd
	Saara Karhu /sd	Lasse Virén /kok
	Inkeri Kerola /kesk	Raimo Vistbacka /ps
	Risto Kuisma /sd	vjäs. Reijo Paaanen /kok
	Reino Ojala /sd	Lyly Rajala /kok.
	Pertti Salovaara /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker.